

Jelentés

a Kovács Sámuel-féle pályázatra beérkezett művekről.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi szakosztályának titkárától összesen 11 pályaművet vettünk át; ezekre nézve a következőkben mondjuk el véleményünket.

Teljesen értéktelen az: *Az anya* című mű; ugyanabból a fajtából való *Az árva* című is. Ezek szóra sem érdemesek.

Eléggé érdekesen van megírva, jó rímekkel, néhol még szellemesen is *Ottó király leánynézése* és *Csanád alapítása*. A meséje azonban mindkettőnek naiv és igénytelen; az események motiválása kezdetleges, néhol valószínűtlen.

A *Gálfi János* című nyomon követi a történetből ismeretes eseményt s azt Garai János modorában eléggé ballada-szerűleg adja elő; felfogása azonban csupán krónikás, érzés, költői melegség nincs benne.

Érdekes volna a tárgya az *Esküvő* cz. műnek, de az eleje feleslegesen el van nyújtva, a vége pedig semmiségbe, vízió-szerű ködbe vész. Alakításnak nyoma sincs benne; stílusa, verselése egyaránt gyenge.

Homályosan, de nem balladai homálylyal mondja el Kis Károly megöletését a *Károly-Erzsébet* cz. mű. Verselése egészében Arany Tempre hívására emlékeztet. A 2-ik részben helyzet és párbeszéd Arany V. Lászlójának visszaemlékezése. Az egész mű kevés értékű.

Különös mű a *Csontvár* című. Szerzője olyan történetet ígér, a minőt „még nem értünk.“ A költemény egy harmad részénél maga mondja a szerző — és joggal, — hogy az egészet már be is fejezhetné. Addig ugyanis nyélbe ütött két házasságot: az apáét és fiúét. De jön egy átkozott vetélytárs, a ki az eseményt nagy fájdalomkra tovább billenti. És a most új mederbe térő mese brutális volna, ha a véletlen nem tenné valószínűtlenné az egészet. Egyébként is a szerző sokat és hosszan beszél; kerül a leíró részeket s az arra alkalmas jeleneteket (pl. vitézi torna, nőablás) egyszerűen átugorja. Csak úgy árad belőle a próza és a krónikás szárazság.

Többet ér a *Jajcza* című. Tárgya nemcsak érdekes, hanem költői is. Kár, hogy a költői tárgy nincs méltóan alakítva s még nagyobb kár, hogy kidolgozása és verselése feltűnően gyenge. Úgy tetszik, mintha e költemény csupán gyöngye fordítása volna valamely régi horvát vagy szerb népéneknek. Erre vall nyelvezetének nehézkessége, néhol magyartalansága is.

„A jelenlegi, úgy számban, mint értékben az eddigieknél gazdagabb pályázatnak legtöbbit érő darabjai: *A csobánczi kuruczasszonyok* és *Petróczyék*.

Az elsőnek a tárgya eléggé közönséges, valami különösebb érdeklődésre nem tarthat számot. Maga a mese is, a mint szöve és motíválva van, kevés értékű. De ez a közönséges tárgy és jelentéktelen mese olyan igazi költői tehetség nyomait mutatja a kidolgozásban, a mely figyelmünkre érdemes. Különösen sikerült a költemény első része, a hol szellemesen, könnyed humorral, mintegy játszik a tárgygyal és az előjövő alakokkal s azoknak helyzetével. Az esemény előadása és a szereplők lelki rajza, az ezeken előmlő lírai-epikus hangulat, egy-egy váratlan fordulata a kifejezéseknek, állandóan ébren tartja a figyelmet. Kár, hogy a költemény második felében elfárad ez a szellemes jókedv s tán éppen ezért egy pár izléstelen durvaság akarja pótolni a finomabb szellemet.

A másodiknak, a *Petróczyék* címűnek, tárgya a kurucz korból van véve. Egyszerű tárgy, egyszerűen előadva, a melynek középpontjában két levél áll: Petróczyné levele az urához és az arra adott válasz. Ez a két levél tele van igaz, meleg érzéssel, régi versformájával, egyszerű, keresetlen nyelvezetével a legköltőibb hangulatot ébreszti. Úgy érezzük, mintha minden, a mi e leveleket megelőzi és követi, csupán csak keretül akarna szolgálni e levelekhez. És valóban az első rész csak éppen vázlata az eseményeknek, viszont a vége tulságosan ki van nyújtva. Feltétlenül csak nyerne a költemény azzal, ha a IV-ik része teljesen elmaradna. Annál inkább, mert szerzőnek a lírai festés az ereje s nem egészen szerencsés abban a tréfás hangban, melyet ez utolsó részben megpróbál.

Bár ezt az utóbb említett költeményt sem tartjuk teljesen kifogástalannak, mégis mint társai közt legjobbnak, a díjat neki ítéljük. A *csobánczi kuruczasszonyokat* pedig dicséretre tartjuk érdemesnek.

Kolozsvár, 1912 július 31.

Seprődi János, Kovács Dezső, Pálfi Márton.

E jelentésre az E. M. E. választmánya 1912 június 12.-én tartott ülésében, 118 jk. sz. alatt hozott határozata alapján, a Kovács Sámuel-féle költemény-pályázatok 156. sz. a. iktatott jeligés levélkéje felbontatván, abból Szabados Ede szatmári főgimnáziumi tanár neve tünt ki.

Petróczyék.

I.

„Isten veled immár, édes feleségem!
Tárogatók hangja hullámszik a légben;
Szívembe nyilallik bús panaszuk árja,
Sírva hívogatnak hazám oltalmára.“

Talpig fegyverben áll jó Petróczy István,
 Kebelén hitvese s az az édes kis lány ;
 Ez halk gügyögéssel, az forró könnyekkel
 Váltig marasztalja : Ne menj el ! Ne menj el !

„Ne menj, ó, ne menj még ! Drága uram, lelkem,
 Valami rettegés úgy borzongat engem :
 Ha kieresztelek ölelő karombul,
 Életem hajnala gyászos éjre fordul.

Minek is távoznod, vészek útját járnod,
 Mikor itt rózsát hint ösvényedre párod ?
 Nem maraszt itt híved lángoló szerelme ?
 Gyöngye magzatunktól elmehetnél messze ?

Nem maraszt itt ősid meghitt, régi vára ?
 Nézd ! Ágát minden fa csak tefeléd tárja.
 Veled együtt, hívem, olyan szép itt minden,
 Nálad nélkül fénye még a napnak sincsen.“

„Szárítsd fel könnyeid, derüljön ki orczád !
 Megyek, de visszahoz az ég ura hozzád.
 Petróczy-vér lomhán hogy is tespedhetne,
 Ha a szent szabadság hívja küzdelembe ?

Úgy nőttem én már fel édes apám mellett,
 Hogy szabadság nélkül az élet se kellett.
 Alig-alig léptem gyöngye legénysorba,
 Már a labancz vére tapadt a kardomra.

Ó, de jól emlékszem arra a reggelre,
 Mikor az öreg sas két fiát vezette
 Ki az ősfészekből, a tiszai síkra,
 Hova kurucz zászlók lobogása hívta.

Most is leng a zászló, tárogató jajdul,
 Bár szívem szakad is a nagy búbánattul,
 Bár kincs e világon nincs, mint te, oly drága :
 Mennem kell, ő szólít, kuruczok királya.“

Egy végső ölelés, búcsu fájó csókja
 S felpattan a vitéz a prüszkölő lóra,
 Porfelleg kavarog, majd szétterül lomhán . . .
 „Életem élete, mikor térsz meg hozzám ?“

1.

„Irom leveletem
 — Elviszik-e neked? —
 Gyakor sóhajtozással.
 Szegény beteg lelkem!
 Fektemben, keltemben
 Sötét bú járja által.
 Mikor látlak újra:
 A jó Isten tudja,
 Őt kérlelem imámmal.

Életünk kikeletje
 Elszállt messze, messze.
 Sok szép tarka virága
 Gyümölcsöt nem termett,
 A sorsfergetegnek
 Dűhe ízte halálba.
 Én már mit se bánok,
 Csak te jöjj, imádott!
 Rég elhagyott tanyádra.

„Szívem feleségem
 Könnyázott levélben
 Küldöm hozzád sohajom;
 Epeszt a búbanat
 Engem is utánad
 S hasztalan csitítgatom;
 Mert az én lelkemnek
 Szabadságvágy mellett
 Társa csak a fájdalom.

Ne is fáradj értem,
 Szívem feleségem,
 Majd megsegít Istenem.
 Egy az én végzetem
 Azokkal, kik velem
 Küzdenek, bíznak ideleenn;
 Az ég rendelése:
 Leszáll-e a béke
 S hoz-e békét énnekem?

Mióta elmentél,
 Hányszor volt hideg tél,
 Hányszor gyulladt ki a nyár!
 Ember lett a gyermek,
 Az ember öreg lett,
 Az agg por azóta már;
 Őszült feleséged,
 Hajadonná érett
 Lányunk ó, mily várva vár!

Szenvedtél eleget,
 Többet nem is lehet,
 Betelt már a mértéked.
 Meglágylt a zsarnok,
 Nem kell, csak akarnod
 S bűnk örömmel cseréled.
 Ne nézd, — bármi áron
 Jöjj át a határon,
 Kedvesidhez ó, térj meg!“

2.

Szived bár sebezze,
 Gyászos levelembé'
 Nem írhatok mást neked:
 Bujdosó kurucznak
 Amit adni tudnak,
 Neki elég nem lehet.
 Régi becsületem
 Soha el nem vetem,
 Inkább veszttem életemet.

Imádkozz' érettem,
 Drága párom, lelkem
 S te is, édes gerliczénk,
 Legyen messze, távol
 Hitünk kőfalától
 A csüggeteg gyöngeség!
 Szívem azt dobogja:
 Az igazak dolga
 Sose fordult rosszra még.“

III.

Évek múlnak, az idő is nagyot fordul,
Zeng a haza minden tája vigalomtul;
Szárnyát bontja nagy Rákóczi lobogója,
Hajnalcsillag derül fel a kuruczokra.

Szerteszáll a tárogatók örömhanga,
Új reményre ébredsz föl, aki hallja,
Siet, repül messze földről a hazába,
Nem álom már Magyarország szabadsága.

Siet, repül Petróczy is vissza, vissza,
Oda, hová hűsz év óta vágya hívja.
Én Istenem! De nagy idő; hej, azóta
Hány embernek készült el a koporsója! . . .

Szklabinai várkastélyban tesznek-vesznek,
Akad ottan elég dolguk a kezeknek.
Meleg otthon, forró szív vár a gazdára,
Ma érkezik, itt is lesz már nemsokára.

Szklabinai várkastélynak ablakában
Hárman állnak, messze néznek mindahárman:
A nagyasszony, mátkalánya meg a párja,
Mindhárom a késlekedőt jaj, de várja!

Egyszerre csak por kavargó a távolban,
Lesietnek, mint a szélvész, ő az ottan;
Por kavargó, majd szétterül hosszan, lomhán . . .
„Én életem, visszatértél mégis hozzám!“

IV.

Csikorgó télidőn a kandalló mellett
Petróczyék a multakról el-elbeszélgetnek;
A tulsó sarokban — oly szívesen látják —
Egy ifju pár szövögeti a szerelem álmát.

Urát a nagyasszony soká, soká nézi
S mosolyogva, kötekedve mondogatja néki:
„Mikor búcsuzóra kebledre öleltél,
Napsugaras, forró nyár volt, nem ilyen hideg tél;

Szebb volt arcod pirja a hajnalbibornál,
 Feketébb a hajad fekete hollónál.
 Én Istenem, jaj, de nagyon deli legény voltál!
 S most, hogy látásodon újra elmerengek,
 Alig-alig tudok hinni könnyező szememnek.
 Megfakult az orczád, a hajad dér lepte,
 Sudár tested földre hajol búsan görnyedezve,
 Hej, de mennyi zord vihar is szállott el felette!

Dünyög a vén ember, sehogysincs inyére,
 Hogy ily hangon beszél róla hamis felesége.
 Már-már neheztelve ott is hagyná menten,
 De az asszony nem ereszti: „Haragszol rám, szentem?
 Ne búsulj, öregem! A mit mondtam néked,
 Egy hajszálíg rám illik. No, nem igaz? Nézzed!
 Oda ifjuságom, Isten adta, vette,
 De balgamód' pörbe szállni kár volna érette.
 Azért, hogy az élet így megviselt durván,
 Nem haragszom én tereád, te se haragudj rám!
 Boruljunk újonnan egymás kebelére
 Úgy, mint akkor, régesrégen, ó, de mennyi éve!
 S ha nem tudod, mit mondj, mondd utánam szépen:
 „Ezerszerte kedvesebb vagy most, mint akkor nékem!”

Jó öreg Petróczy szíve úgy ellágyul,
 Minden szava sohajtozva száll el ajakárul,
 Redős homlokáról eloszlik a felleg
 S két szemében akaratlan' könnyei peregnek.
 „Különnálva jártuk a lét meredekjét,
 Fejünket zord fergetegek, vészek fenyegették.
 Én ott hánykolódtam, te itt búslakodtál,
 Keservebb volt a sorsunk hitvány szolgasornál;
 De ím', hogy elértünk a hegy tetejére,
 Oly szeliden mosolyog ránk hunyó napunk fénye.
 Karöltve szállunk le csendesen a völgybe,
 Hogy odalenn egymás mellett pihenjünk örökre.“

S halkan szól az asszony: „Jer közelebb, lányom,
 Te, akiben rég elröppent ifjuságom látom,
 Jere ide te is, egyszülöttem párja
 S hallgassatok egy öreg pár szívből kelt szavára:
 Megőszült a hajunk, arcunk fonnyadt, sápadt,

De voltunk ám mi is, mint ti, virulók, vidámak,
Szerettük is egymást forrón, mint ti ketten
S lassacskán megöregedtünk igaz szerelemben.
Hadd szálljon az idő akármilyen gyorsan,
Nem árt nektek, ha szívetek egy érzésbe dobban.
Ó, mert a szerelem nem tünékeny álom,
Rajta kívül nincs boldogság ezen a világon.
Korán válnunk kellett kettőnknek, látjátok,
Soká tartott elválasztva a hont sujtó átok,
De, bár testünk megtört, de nem csüggedt lelkünk
S öregeken is ím' egymásnak hű szívére lettünk.“

Vigan pattog a tűz; áldott melegében
Oly boldogan érzik maguk ott benn mind a négyen.
A két öreg lelke míg a mulba mélyed,
Az ifju pár a jövőről szó aranyos képet . . .

(Szatmár.)

Szabados Ede.